

Justitsministeriet
Lovafdelingen

Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2005-730-0246
Dok.: RAJ40318

Endelig besvarelse af spørgsmål nr. 18 af 6. april 2006 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love (Styrkelse af indsatsen for at bekæmpe terrorisme mv.) (L 217).

Spørgsmål nr. 18:

”Vil ministeren tilstille udvalget oplysninger om, hvorledes andre lande, som Danmark naturligt lader sig sammenligne med, har indrettet den parlamentariske kontrol med deres efterretningstjenester?

Spørgsmålet bedes besvaret snarest muligt og senest 27/4-06.”

Svar:

1. Med hensyn til den parlamentariske kontrol med efterretningstjenesterne i Norge kan Justitsministeriet oplyse følgende:

Det såkaldte EOS-udvalg er et permanent parlamentarisk kontroludvalg for de såkaldte ”hemmelige tjenester”. Kontroludvalget blev oprettet ved lov nr. 7 af 3. februar 1995 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-kontrolloven) med henblik på at styrke den parlamentariske kontrol med tjenesterne. Stortinget har desuden fastsat en instruks af 30. maj 1995 om kontrol med tjenesterne.

EOS-udvalget består af 7 medlemmer, som alle er valgt af Stortinget efter indstilling fra Stortingets Præsidentskab for en periode af 5 år.

Udvalget fører løbende kontrol med Politiets Sikkerhetstjeneste (tidligere Politiets Overvåkingstjeneste), Forsvarets Sikkerhetstjeneste og Forsvarets Etterretningstjeneste (de såkaldte ”EOS-tjenester”).

Efter EOS-kontrollovens § 2 er formålet med kontrollen ”å klarlegge om og forebygge at det øves urett mot noen, herunder påse at det ikke nyttes mer inngripende midler enn det som er nødvendig etter forholdene” (nr. 1), at ”påse at virksomheten ikke utilbørlig skader samfunnsli-

vet” (nr. 2), og at påse, ”at virksomheten holdes innen rammen av lov, administrative eller militære direktiver og ulovfestet rett” (nr. 3).

Kontrolloppgaven omfatter ikke EOS-tjenesternes virksomhet i forhold til personer, der ikke er bosat i riget, og organisationer, som ikke har hjemsted i riget. Kontrolloppgaven omfatter ligeledes ikke tjenesternes virksomhet over for udlændinge, hvis ophold er knyttet til tjeneste for en fremmed stat. Når særlige grunde tilsiger det, kan udvalget dog også udøve kontrol i disse tilfælde.

Efter instruksens § 4, stk. 2, bør udvalgets kontrol indrettes på en sådan måde, at den er til mindst mulig ulempe for tjenesternes løbende virksomhed.

Den løbende kontrol udføres efter EOS-kontrollovens § 3 ved regelmæssige inspektioner af EOS-tjenesterne. Udvalget foretager inspektioner hos Politiets Sikkerhetstjenestes (PST) hovedkontor 6 gange om året samt henholdsvis 4 og 2 gange om året hos Forsvarets Sikkerhetstjeneste og Forsvarets Etterretningstjeneste. Hvis det er nødvendigt, kan der foretages yderligere inspektioner. Der foretages endvidere inspektioner i lokale afdelinger. Normalt varsles inspektionerne, men der kan også foretages uanmeldte inspektioner.

Udvalget behandler endvidere klager fra enkeltpersoner og organisationer, ligesom udvalget kan tage sager op af egen drift.

Af udvalgets årsberetning for 2005 fremgår det, at udvalget i 2005 modtog i alt 14 klager – heraf 10 klager over Politiets Sikkerhetstjeneste.

Endvidere tog EOS-udvalget i 2005 18 sager op af egen drift.

EOS-udvalget kan afgive udtalelser om sager eller forhold, som udvalget har undersøgt som led i varetagelsen af kontrolvirksomheden. Såfremt en klage efter udvalgets opfattelse giver grundlag for kritik eller tilkendegivelser i øvrigt, skal en begrundet udtalelse herom rettes til chefen for den pågældende tjeneste. Udvalget har imidlertid ingen instruktionsbeføjelse over for EOS-tjenesterne.

EOS-udvalget afgiver herudover en årlig beretning til Stortinget om sin virksomhed. Udvalgets årsberetning for 2005 vedlægges. Endvidere kan udvalget afgive en særskilt beretning, hvis der er afdækket forhold, som Stortinget efter udvalgets opfattelse straks bør gøres bekendt med.

EOS-udvalget har indsigt i og adgang til forvaltningens arkiver og registre samt lokaler, installationer og anlæg af enhver art, jf. EOS-kontrollovens § 4.

Endvidere har enhver pligt til efter indkaldelse at give møde for udvalget. Alle personer, som er eller har været ansat i forvaltningen, har desuden pligt til at afgive forklaring over for udvalget om det, som de har erfaret i tjenesten, jf. lovens § 5.

I EOS-kontrollovens § 6 er det fastsat, at bestemmelserne i lovens §§ 4 og 5 om indsigt mv. og om pligten til at møde og afgive forklaring – bortset fra sikkerhedsgodkendelsessager – ikke gælder for statsrådene, departementerne og deres embeds- og tjenestemænd. Baggrunden herfor er bl.a., at statsrådene på grund af deres konstitutionelle ansvar over for Stortinget ikke bør være omfattet af kontroludvalgets virksomhed.

Udvalget og dets sekretariat har tavshedspligt, og medlemmerne skal være sikkerhedsgodkendt til de højeste beskyttelsesgrader nationalt og efter traktater, som Norge har tilsluttet sig.

I 2001 blev der gennemført en evaluering af ordningen med EOS-udvalget. Denne evaluering har ikke resulteret i ændringer i kontrolordningen.

Yderligere information om EOS-udvalget kan findes på www.eos-utvalget.no.

2. Vedrørende parlamentarisk kontrol med efterretningstjenesterne i Sverige kan oplyses følgende:

I Sverige hører Säkerhetspolisen (SÄPO) under regeringen og Justitsdepartementet. SÄPO er organisatorisk henlagt under Rikspolisstyrelsen. SÄPO's generaldirektør (säkerhetspolischefen) rapporterer direkte til regeringen.

I Sverige fører Rigsdagens ombudsmand og justitiekansleren tilsyn med offentlige myndigheder, herunder SÄPO.

Rigsdagens ombudsmand (justitieombudsmännen) fører tilsyn med, at forvaltningen, herunder SÄPO, overholder gældende regler mv. Justitieombudsmanden behandler klager fra borgerne og foretager af egen drift inspektioner og andre undersøgelser.

Justitiekansleren skal rådgive regeringen og udarbejde juridiske udredninger. Justitiekanslerens tilsyn består bl.a. i at undersøge, om forvaltningen, herunder SÄPO, overholder gældende regler mv.

Registernämnden blev oprettet i 1996 og består af højst 8 medlemmer. Registernämnden har med henblik på registerkontrol til opgave at prøve spørgsmål om videregivelse af oplysninger fra be-

stemte registre og kontrollere SÄPO's behandling af oplysninger i henhold til polisdatalagen. Registernämnden afgiver en årsberetning til regeringen om sin virksomhed.

Herudover kan det oplyses, at regeringen udfærdiger retningslinjer for SÄPO's virksomhed efter samråd med lederne for de partier, som er repræsenteret i Utrikesnämnden. Rikspolisstyrelsen har til opgave at kontrollere, at disse retningslinjer overholdes og rapporter årligt herom til regeringen.

3. På baggrund af oplysninger, som Justitsministeriet har modtaget underhånden, kan der om parlamentarisk kontrol med efterretningstjenesterne i Holland, Storbritannien og Frankrig helt overordnet oplyses følgende:

Med hensyn til den parlamentariske kontrol med de hollandske sikkerheds- og efterretningstjenester (AIVD) er der tre forskellige komitéer, som udøver kontrol. Det gælder (med engelsk betegnelse) "The Committee for the Interior and Kingdom Relations", der drøfter ikke-hemmelige sager, "The Committee for Defence", der drøfter ikke-hemmelige sager i forhold til den militære efterretningstjeneste (MIVD), og "The Committee for the intelligence and security services", hvor der kan drøftes hemmelige sager.

De nævnte komitéer består udelukkende af medlemmer af Parlamentet.

I Storbritannien blev der i 1994 oprettet en komité – The Intelligence and Security Committee (ISC) – som skal kontrollere "the expenditure, administration and policy of the Security Service, the Secret Intelligence Service (SIS) and the Government Communications Headquarters (GCHQ)". Denne komité består af 9 parlamentarikere, som udpeges af premierministeren efter drøftelse med lederen af oppositionen.

Komitéen afgiver en årlig rapport til premierministeren, som forelægger rapporten for parlamentet, ligesom komitéen også udarbejder ad hoc rapporter til ministeren. Generaldirektøren for the Security Service kan videregive sensitive oplysninger til komitéen, men kan også – efter aftale med Home Office (Justits- og Indenrigsministeriet) – tilbageholde oplysninger med henvisning til oplysningernes sensitivitet.

I Frankrig er sikkerhedstjenesterne ikke i øjeblikket underlagt parlamentarisk kontrol, men der er i marts 2006 fremsat lovforslag om nedsættelse af et parlamentarisk udvalg vedrørende efterretningstjenesterne (délégation parlementaire pour le renseignement).

Udvalget skal efter forslaget bestå af medlemmer fra Nationalforsamlingen og Senatet og skal modtage oplysninger fra indenrigs- og forsvarsministeren vedrørende tjenesternes budget, aktiviteter og organisation.